

KATARZYNA SOWULA

Légycsapda

Amikor észreveszi a távolban úszó ponyvát, azonnal üldözőbe veszi. A férfi fölegyenesedik, és elernyőzi a szemét. A feleségét figyel, aki szinte révületbe esve rohan, botladozik a rögzös földön. Végre fölfogja, mi történt.

A szekérre ugrik.

A földről nézve a műselyem könnyűnek látszott, de most csúszós, nyirkos és nehéz. Segítség nélkül lehetetlen összegöngyölni. Előbb le kell vágni a tartályokat, amelyek nemrég még a levegőben ringtak, röplapokkal és szárazjéggel tele.

– Siess, József! A végén még jelenti valaki!

A férfit hirtelen elfogja a félelem, az utat figyel, de a sűrűsödő szürkületben nehéz észrevenni bármit is.

A parancsnok rendelete előírja, hogy minden egyes légballont és röplapot a lehető leghamarabb be kell szolgáltatni a hatóságoknak. Nemcsak dicsérnek, fizetnek is értük. A röplap darabjéért ugyan kevesebb pénz jár, de egy efféle légbalonnal szépen lehet keresni.

Csakhogy senki sem ilyen ostoba.

Amúgy még a leghülyébb is tudja, hogy a Szabad Európa léggömbjét a szántón megtalálni fölé egy lottótössel. Mindenki örülne neki.

Mialatt a férfi a szekérre helyezett leletet takargatja be, a nő fülel, és gyanakodva körbekémlél.

Nemegyszer látta, ahogy azok az órsról átfésülik a környéket.

Néha még a katonaságnak is parancsba adják, hogy segítsen a begyűjtésben. A sógor gyakran hallgat rádiót (annyira konok, hogy ott ül és fülel, amíg a suster és a fűrészelés alább nem hagy), és azt mondta, hogy Csehországban vagy hol rendesen repülőgépről lőnek ezekre a légballoonokra. Csakhogy akárhogy is igyekeznek, sose találják, és ez még jobban felbassza az agyukat, és akkor elkezdenek vaktában lődözni, a ballonoknak meg meg se kottyany, kis suhogás, repülnek nyugodtan tovább. Ezerből állítólag egyet ha lelőttek, vagy valami ilyesmi.

Bierut szemmel láthatólag azt hiszi, hogy a mieink pár garással megvásárolhatók. Vannak ugyan, akik szívesen beszoigaltatják a röplapokat, de marad elég így is, hisz ki tudná az

Katarzyna Sowula 1977-ben született Tuchówban. A krakkói Jagelló Egyetemen végzett angol nyelv-tanárként. 2004-ben debütált *Fototerapia* című regényével, melyet a Czarne könyvkiadó adott ki *Europejki* (Európai nők) című sorozatában. 2007-ben ugyanez a kiadó jelentette meg *Zero osiemset* című novelláskötetét. A könyv német fordítása (*Auftrieb*) 2008-ban jelent meg. Műveit koreai, német, spanyol, norvég, szlovén és ukrán nyelvre fordították le. *Zero osiemset (színházi monológok)* című műve 2007-ben került adásba a TVP Kultura csatornán Bogna Podbielska rendezésében. Sowula ezen kívül gyerek- és ifjúsági műveket is ír. A Kulturális és Nemzeti Örökségi Minisztérium (Lengyelország, 2005), a Künstlerhaus Lukas (Németország, 2007), az Akademie Schloss Solitude (Németország, 2008), a JAK (Magyarország, 2009) és a Willa Decjus (Lengyelország, 2010) ösztöndíjasa.

összeset begyűjteni. És az emberek olvasnak. És amit elolvastak, tűzbe dobják. Senki nem lát semmit, senki nem látott semmit, senki nem tud semmiről.

A nő durva rázogatóra riad a melázásból.

– Máris?

– Máris, máris! Mássz fel!

A nő fölkapaszkodik a takaróval borított szekérderekra, és a hepehupás úton elindulnak a falu felé.

Azon az éjszakán a környékbéli háztetők fölött újra feltűnnek a füstpázmák, s messzire, egészen a milíciáig utaznak a széllel.

Parancsnok elvtársnak jelentjük, hogy a hatósági szervekkel való együttműködést elutasító helyi lakosság kelletlen hozzáállása miatt az ellenséges légballonokat megint nem sikerült elfogni.

Odafönt a fejesek álmukban sem gondolnák, hogy Światło ezredes sparheltben lángoló konfessziójának foszlányai nemsokára Hruscsov titkos beszédének hamujával fognak elegyedni.

A szövet szépen redőződik a melleken, és végigomlik a karokon. A gombok csillognak.

A nyeletlen kaszák, szögek, ecetes flakonok és keménycukorkás üvegek között a milicista-feleség túlságosan ünnepien hat. Mint egy jobb világból való lény. Amely világban a ruhák nem érintkeznek megsavanyodott tejjel, krumplival, zsírral meg keményítővel.

– Micsoda hőség! – sóhajt fel, és meglazítja gallérjánál a szalagot.

A levegő, mint az aludttej.

– Mi tetszik? – kérdezi a közértes nő savanyúan.

Tisztában van vele, hogy ezzel a vásárlóval udvariasnak kellene lennie, de a legyekkel folytatott szünet nélküli küzdelemben az idegei felmondták a szolgálatot.

– Egy kocka zsírt. És selyemcukrot, úgy tizenöt dekát.

Korszerű hűtőpultokról és hűtőszekrényekről errefelé még senki sem hallott, így a felvágott a legnagyobb kánikulában is háló mögött fekszik. Légyrajok igyekeznek közel férközni a papírbélbe töltött húsokhoz.

Zümmögésüktől a közértes nő minden testtája viszket. Muszáj vakaróznia még a vevők előtt is, s minél erősebben vakarja, annál inkább viszket. A hátán a legrosszabb, a fejkendő alatt, meg a térdhajlatában.

De hisz ott, a sarokban két légycsapda áll.

A csapdát konyhában szokás fölállítani, valami félreeső helyen, nehogy gyerek vagy macska férjen hozzá. Tejjel teli tálacskát csúsztatnak a bura alá. A tejbe légyölő galóca szeletkéit vágják.

„Végül is nem véletlen a légyölő galóca neve” – gondolja a közértes nő bosszúsomjas elégedettséggel, de rögvést el is szomorodik. Otthon bezzeg föl lehet állítani a csapdát, csak tessék. De a közértben szó sem lehet róla, mérgek használata ellenkezik a munkabiztonsági és higiéniai hatóság előírásaival.

Hania asszonynak időnként rosszabb napja van, s olyankor elszabadul a pokol. Ha kijön a sodrából, üvölt, hogy a légballonokra meg krumplibogarakra rászabadítják a katonaságot, de a legyek oda szarhatnak, ahová csak akarnak, senkit nem érdekel, a rosseb vigye őket a szaros szebb holnapjukkal együtt.

Nem szabadna ezt csinálnia. Tudja jól, hogy erőteljes hangja kihallatszik a közért előtti terecskére. Templom óratornya magasodik a tér fölé.

A milicisták a Szentlélek Ispotályos Kanonisszák Kongregációjával osztoznak a kapitányság épületén. Nem messze innen két iskola áll: egy fehér, egy piros.

Itt állnak össze fényképezkedéshez a friss házások meg az iskolások, itt állítják föl vásáros bódéikat a kereskedők, itt oszt műtrágyajegyet a szövetkezeti hivatalnoknő. Tudva levő, hogy e téren vezetik keresztül a véresre vert fogvatartottakat.

Mégis, a közértes nő szinte naponta zsémbel a hatóságok bántó higiéniés hanyagsága miatt: légyapír nem kapható, s ha mégis, akkor nem ragad.

De hisz ő a krakkói delikátészekben is dolgozhatna akár, árulhatna valódi csokoládét meg lajkonik-tésztát, ehelyett elásta magát ezek közé a legyek közé, a kaszák közé, az idejét se tudja, mikor járt utoljára Krakkóban, mert csak a munka meg a munka; a férje nem kapott trágyát, szomorúan járkal és kiköp, hogy ezek csak a fajtájuknak juttatnak, még jó, hogy legalább a várban megkeres pár garast, törmeléket hord a professzor uraknak...

– Tizenöt deka csokoládésat – a milicistafeleség a legfelső polcon álló cukorkás üvegre mutat, amiről minden falubéli gyerek álmodik – és gyufát.

A narancssárga címke szlogenjével a lengyel gyufaipar szólítja közegészségügyi harcba a nemzetet: IRTSD A LEGYET ÓVD AZ EGÉSZSÉGED.

A közértes nő rá sem bír nézni.

A papírtölcsérbe egy marék cukrot szór, és a mérlegre teszi. Kivesz néhány szemet, a mutatóra pillant, visszadob két szemet, és meg sem várva, hogy a mutató megállapodjon a tizenötösnél, összetekeri a tölcsér végét.

– Dicsértessék!

Öregember lép a boltba, kezében palackkal, s vele egy kíváncsi tyúk.

– Marián úr! Szolgálja ki magát! – kiált a közértes a petróleumos hordóra mutatva.

Az öreg a hordóhoz lép. A palackján fapöcök lóg egy madzagon. A pontosan kimért fél liter petróleum végigcsorog az üveg belső oldalán.

Egy perccel később, mikor a milicistafeleség leszámolja a pénzt, Hania asszony tüzetesen megszemléli a nő blúzát. Lehet, hogy a legújabb krakkói módi, sőt, tán külföldi szabás. Jól szemügyre kell vennie, lerajzolnia egy darab papírra, s aztán meg kell kérnie a sógornőt, hogy csináljon valami hasonlót. Olyan tehetségesen varr, hogy ha elszánná magát, azt beszél, Krakkóban is megállná a helyét.

A milicistafeleség a pultra teszi a pénzt, a pénztárcát a kosárba dobja, aztán kilép a nap-sütötte térre.

Az öregember kifizeti a petróleumot meg a cigarettát.

– Ne bámuld a szörnyet, különben vele álmodsz! – kiáltja a gyerekeknek, aki megtorpant az ajtóban.

A sovány fiú láttán a közértes őszintén elmosolyodik, a nap folyamán először.

– Hol a mama? – kérdezi, bár tudja, hogy valahányszor a fiú anyja átmege a téren, egyszer csak lelassít, a kapitányság épületére pillant, és fiú nagyapjára gondol.

A fiú hallgat. A félelem teszi, hogy képtelen levenni szemét az ajtón függő plakátról. A ráfestett csíkos szörny mintha nemcsak a krumplit akarná felzabálni tüstént, hanem a környék összes gyerekét is.

A közértes nő éppúgy gyűlöli a plakátot, ahogyan a gyufásdoboz etikettjét. Az ablakból gyakran figyeli a terecskén gyülekező diákokat.

A fiai már kétszer cipeltek vizesüveget a földekre.

Öt éve, hogy a hatóság majd megszakad a csíkos kolorádóbogár elleni küzdelemben. A bogarat a könyörületet nem ismerő imperialisták uszították a népi demokrácia országaira. A vadászat megszervezését több körülmény is nagy mértékben nehezíti, legfőképp hogy emberemlékezet óta nem láttak erre felé krumplibogarat. Még jó néhány év eltelik, mire a földeken valóban fölbukkan, s emberek, állatok a DDT szürke porával kezdik majd mérgezni magukat; a port permetező hóján nejlonharisnyába töltik, ami aztán a hajtóvadászatok szerencsétlen részvevőire hull.

A víz ideális fegyver a képzelt ellenséggel folytatott harcban. A gyerekek nem panaszkodnak, mert ha az üvegben víz van, útközben lehet belőle inni. Ha pedig valaha mégis igazi krumplibogárra akadnának, a sokadik katica helyett, akkor azonnal megfogják és vízbe fojtják. Vagy valami mást fojtanak vízbe unalmukban. Gilisztát. De mégsem, gilisztára kár a víz, hisz ha az üvegbe egy marék búzavirágzirmot dobunk, bedugaszoljuk papírral, kiteszük a napra, akkor amolyan vinkót kapunk. A világ leggyengébb borocskáját. Azután meg minden gyerek pityókásan botorkál a bortól, és vihorászik.

– Látod? Jól mondta neked az úr. Gyere – a fiatalasszony megérinti a fia vállát, és az üzletbe lép. – Jó napot, Hania.

Egy kicsit várniuk kell, mert a petróleumos férfi talán visszafordul, ha elfelejtett valamit. Nem jön, úgyhogy a közértes nő a pult alól előhúzza a szürke papírba göngyölt csomagot.

– Szépen megcsinálta a sógornő. És még a kicsinek is jutott.

– Szerencsések, hogy senki nem látott meg. Rögtön bevinnének a kapitányságra.

– Adnak az embereknek pár garast, a milicistafeleség pedig ruhát varr magának. Mindig hogy kirittyenti magát...

– Jurek, ne rémisztgesd a tyúkot, mert az lesz a vége, hogy megcsíp. Nagyon köszönöm a sógornőjének, kérdezze meg, hogy mennyi, és elszámolunk.

– Mit nézel úgy, Jurecska? Gyere, vegyél egyet.

Egy perccel később az én apámat kézen fogják, ő meg az ajándékba kapott cukrot szopogatja. Örül a légbalonnból varrott új ingnek, ámbar szerencséjére még semmit sem ért az egézből, hiszen csak öt éves.